

Adrijan Sarajlija

**GOLI
GLASOVI**

Beograd, 2017.

Sadržaj

Ilija Bakić: PREDGOVOR: NADAHNUTO, DUHOVITO I VRCAVO	7
ZRNO.....	11
GOLI GLASOVI	22
TAGOMIJEVA ŠETNJA	28
OJL'EN'ČIPS	37
NA PLAŽI	47
SVETI AJDEN I DOBRI LJUDI	58
LEPTIR.....	63
SPIRITUS UBI VULT SPIRAT	73
SNEŠKO	83
JESTE LI ČULI ZA ŠLJIVU, NEZNANČE?.....	95
POKRAJ JEZERA	103
DŽONI VALDO DJUK K.N.Z.	117
ŠTA JE BOB HTEO DA KAŽE	126
YAHK.....	134
MACUHARIN OKEAN	140
Beleška o piscu	143

Predgovor

NADAHNUTO, DUHOVITO I VRCAVO

Naučna fantastika nudi, rekli bi neupućeni, beskrajne Svemira, Paralelnih Univerzuma, svakovrsnih Budućnosti... U njoj nema drugih granica do onih koje autori sami is crtaju, svaki prema svojim htenjima, idejama, talentu. Ipak, čak i povremeni čitalac, dakle neostrašćeni žanrovski fan, brzo uviđa da i u (prividnom) beskrajnom postojaju utrte staze kojima stalno, iznova i iznova, tapkaju nepregledne horde pisaca koji su prigrlili obrasce i šeme pa ih koriste—ponavljaju bez ikakve želje/snage da iste promene ili, barem, dopune. Opravdanja za takvo postupanje su svakojaka (mada autori najčešće nisu voljni da o ovome govore): od čiste želje za sigurnom zaradom do potpunog nedostatka talenta.

Ipak, uprkos svemu, daleko od takve gomile stoje samosvojni stvaraoci čija dela će svojom invencijom i svežinom razgaliti čitaoce. Jedno od takvih dela upravo imate pred sobom.

Ono je neuobičajeno, van žanrovskih standarda, nadahnuto, duhovito i vrcavo.

Ali, ako ćemo pravo, tako nešto su oni malo iskusniji čitaoци upravo i očekivali od Adrijana Sarajlije koji je prvencem — zbirkom priča „Manufaktura G“ (2010) i romanom „Ogledalo za vampira“ (2012) spremno i spretno zaranjao u nepoznato i znatiželjnicima odatle donosio pravo literarno drago kamenje.

Tim smerom i manirom Sarajlija nastavlja i u ovoj knjizi koja je, zapazimo to i istaknimo, (ponovo) zbirka priča, tako retkih u današnjem ultimativnom dobu

romana. Napomenimo da Sarajlija ispisuje priče iako je već dosegao, vrlo uspešno, horizont romana, tog navodnog vrhunca proznog stvaralaštva. Ljubiteljima pričanja priča može samo imponovati što se pisac vratio primarnoj formi pripovedanja, i to u rasponu od minijature i kratke priče do pripovetke. U svakoj od njih Sarajlija demonstrira svoju disciplinu, sposobnost da delo razvija i prilagodi formi — a ona je izuzetno zahtevna u kratkoj priči — odnosno da kontroliše pripovedne tokove i njihove tenzije. Zato će udarna rečenica minijature odjeknuti kad i kako valja ostavljajući blesak–odjek koji oštro osvetljava i menja sve do tada pročitano. Zato će se u pripovetkama linije splesti i rasplesti tako da čitalac njima bude i iznenađen i začuđen te, na kraju, vrlo zadovoljan čitavim sklopom.

I Sarajlijin tematski zahvat širok je. U nekoliko priča on sigurnim potezima izvodi „stilske vežbe“ na prepoznatljive motive dajući čitaocu mogućnost da „obnovi i utvrdi (žanrovsko) gradivo“ i oseti se (koliko–toliko) sigurnim na poznatom terenu. No, to je tek zagrevanje ili predah od priča u kojima se nude–otkrivaju drugačije, nestandardne vizije svetova budućnosti i budućnosti svetova. Ima u njima sjaja novih tehnologija sa mnoštvom zaslepljujućih dostignuća ali i (previše) mutacija i izopačenosti, degradacije i dekadencije jer, kao po pravilu, svaki napredak uzima svoj danak što u krvi i stradanju što u zaludnom trošenju onih koji sa njim ne mogu da drže korak. Konačno, budućnost nije samoniklo monolitna, ima svoje korene, ona spaja staro–tradicionalno sa neumereno–savremenim. A linija spoja i razgraničenja ovih principa najočitija i najživopisnija je na dalekoistočnim zemaljskim prostorima. Koliko god, dakle, nova društva bila egzotična i prepuna mogućnosti, na njihovim močvarnim marginama koje su, čini se, izuzetno široke, živi u neznanju, bedi i bolesti ili u samo–odabranom buntovnom odbijanju konvencija,

nepregledno mnoštvo, horde marginalaca, otpadnika, „poniženih i bednih“. Drugačije porodične i socijalne forme i interakcije budućnosti izrodiće i obrasce gotovo nepojamne složenosti koji će, opet, izmeniti i psihološke profile ličnosti pridošlih generacija. Sarajlija hrabro iscrtava te različitosti spreman da zarad uverljivosti literarne slike podigne nivoe spoznaje i razumevanja napisanog što od čitaoca traži pojačani angažman.

Svakako valja, kao značajnu karakteristiku i literarni eksperiment–egzibiciju, pomenuti da je protagonista većeg broja priča u ovoj knjizi Moritomo, literarni entitet koji svoju inkarnaciju ima i u prozi i poeziji Slobodana Škerovića tako da se može govoriti o jednovremenom–paralelnom stvaranju lične istorije junaka pustolova–filozofa–vragolana kroz fragmente–epizode pogodbenog životopisa ispisivanog, u ovoj knjizi, u ključevima plemenite, stilistički raskošne, mešavine naučne fantastike, magijskog realizma i/ili horora, bez robovanja jednosmernom uzrok–posledica pripovedačkom šablonu, sa nesputanim poigravanjima jezikom, iluzija i aluzijama odnosno višestrukim značenjima.

Sarajlijina stvaralačka odvažnost izgradila je u zbirci „Goli glasovi“ uzbudljive vizije koje mame i iskušavaju odvažnost čitalaca otvorenog duha spremnih da uživaju u originalnoj, nepatvorenoj, valjanoj Umetnosti.

Ilija Bakić

GOLI GLASOVI

1.

„Prema protokolu sedam-osam-šes'-kroz-dva-desdva, nemate pravo da uskratite dozvolu za sletanje plovilu iz klase Haegemon, pa tako ni nama. Gospođice Rao, upravo vršite jednu od najtežih povreda procedure.“

Stanka je ispunjena šumom veze.

„Reći ću i ovako: rizikujete ozbiljne kazne, svi koliko vas dole ima u samozvanom veću. Zato ponavljamo, odmah raščistite sletnu platformu!“

Posle nekoliko trenutaka, ravnodušno stiže odgovor:

„Nije povređena niti jedna od procedura Odeljenja za svemirske misije Ministarstva odbrane, pa ni ova koju navodite. Neregularnost bi se dogodila samo ukoliko bismo uklonili prepreke s kosmodroma. Vaše sletanje, kapetane Krozijer, predstavljalo bi biološku pretnju po opstanak naše kolonije. Uostalom, tako bismo prekršili protokol osam-kroz-sto-jedan.“

Krčanje veze se širi iz zvučnika kolonijske komande, jednako frenetično kao na mostu „Kalamitija“, grdosije iz klase Haegemon.

„Imate nežan glasić, gospođice Rao. Zvučao bi prijatnije kada biste razumeli kako za nas više ne postoji mogućnost povratka na Zemlju. Jedinu šansu za dvesta osamdeset dece, žena i muškaraca, baš kao i za petnaest kućića, tri mačke, par kornjačica Ane Salgado i celu botaničku baštu, poslednju nadu za svaku dušicu umornog broda predstavlja ta sletna platforma. A, vi ste je tako temeljito zakrčili.“

„Budite sigurni da niko u Veću nije čudovište. Ali, rizik je jednostavno preveliki. I ovde žive deca i ljubimci, a ako virus K7 dospe među nas, onda... onda je gotovo i s poslednjim ostrvcem čovečanstva... Apelujemo da razumete čvrstinu našeg stava, kapetane. Ukoliko, međutim, izdržite gore još tri meseca, Veće će ponovo razmotriti zahtev...“

„Gospođice Rao, goriva imamo za još osam dana kruženja orbitom. Na brodu, ponavljam po ko zna koji put, nema obolelih osoba. Tokom tromesečnog putovanja nismo imali niti jedan slučaj infekcije K7 virusom. Putnici su odabrani najstrožijim kriterijumima, surovijim od bilo čega što možete zamisliti... Ne vidimo razlog da odmah ne odobr...“

„Inkubacija bolesti može potrajati do šest meseci, kapetane Krozijer. Veće ostaje pri odluci da, dok god ne istekne ovaj period, „Kalamitiju“ ne odobri sletanje.“

2.

„Gospođice Rao, rekao bih da ste veoma mladi. Mora da ste rođeni na Marsu...“

„Rođena i odgojena. S kim imam čast?“

„Kapetan Krozijer na vezi.“

Tišina označava nepoverenje. Još nepoverenja.

„Glas vam je danas drugačiji.“

„Tako zvuči glas bez nade, gospođice.“

Crvena prašina vitla oko trapezoidnih građevina na Madelungovoj zaravni. Daleko iznad, hladno pulsiraju signalna svetla na boku „Kalamitija“. Između su šumovi i studen.

„Žao mi je, kapetane. Svima nam je žao...“

„Kažete da ste rođeni tu, dole. Izvinite na izrazu, gospođice Rao, ali vi ste rođena Marsovka.“

„Da. Ima nas ovde. Još smo u manjini, ali to će se uskoro promeniti“, njen glas zazvoni ponosno.

„Koje ste godište, devojk?“

„Hiljadu devetsto devedeset drugo.“

„Devedeset druga... Da mi je neko tada rekao da se deca već rađaju na Marsu... Da mi je neko rekao, sve bih mu po spisku, gospođice...“

„Znamo sve o ludim devedesetim. Mi u koloniji pasionirano diskutujemo o vestima sa Zemlje. Verujte da nam je veoma teško pala sudbina naše matične...“

„Leto je bilo toplo i suvo. Sećam se odlično, jer avgusta devedeset druge rodila se moja kćerka.“

Muški glas kao da je odjednom otežao. Reči se kotrljaju linoleumskim podom komande kolonista.

„Dvadeset pet godina kasnije, pošto smo, karantin po karantin, očistili naš kvadrant, skvodronu sam izdao poslednji zadatak. Momci su prihvatili samo zbog mene. Pronaći Šeron Krozijer, rođenu devedeset druge, baš kao vi... Njenu grupu su, na žalost, već stigili prebirači, programirani da budu bez milosti prema zaraženima. Ipak, pronašli smo ono što je uspela da sakrije na krovu solitera s kojeg je pokupljen signal njenog telefona. Malo i ružičasto, staro nekoliko dana...“

Čuje se grcanje, štektavo i suvo.

„Kapetane Krozijer, žao mi je što...“

„Ona je sada na brodu, najmlađa među nama. Ali, čvrsta i zdrava. Neverovatna! Biće takva još tri dana... dok ne ispari poslednji atom goriva... Još samo tri dana, gospođice.“

3.

Motori su zgasli, a brod širi kolektorska krila. Lebdenje na solarni pogon je bešumno i elegantno. Satovi pokazuju da je na niskim strujama levitacija moguća manje od sedam sati.

Za solarnog režima rada, šum veze je pojačan, a transmisija izvitoperena:

„G...ce... Rao, čujette...li?“

...

„Gospođice Rao, molimo vasss...“

Kada glas zamukne, šum razuzdano poseda frekvenciju.

„...đi... ce... Ako ostajete... odlučni da namm... ne odobrite slett... ćemo biti... primm...orani da izvršš... od...mazdu... zdu...“

Divlji zvuci iz orbite bivaju presečeni mirnim ženskim glasom:

„Odmazdu, kapetane Krozijer?“

„...zdu. Nemamo nuklearr... u arsenalu, ali moguće je slett...eti pravo na vašše glave... gl...“

„Svemirske kamikaze“, ona kaže setno. „Romantično zvuči.“

„Ne čuuu...jem dobro... Ali znajteee... da ćeemo... vasss poklop...iti ako...“

„Tvrdoglavi ili ne, nismo računali na ovakav potez. Radarska očitavanja govore da ste počeli s realizacijom pretnje.“

„Preki...dam... Štedi...mooo... en...ergiju... za št... precizzz...niji udar...“

Sedam minuta kasnije:

„Komandi „Kalamitija“, kapetanu Krozijeru. Potvrdite prijem.“

Šum se goropadi ali brod tihuje.

„Kapetane Krozijer, Veće je na vanrednom zasjedanju pre nekoliko trenutaka donelo odluku u svetlu novih okolnosti. Da ne dužim, imate dozvolu za sletanje. Roboti upravo čiste pistu kosmodroma. Uskoro će biti spremna za ateriranje krstarice iz klase Hae-gemon. Kapetane, potvrdite prijem!“

4.

„Imam odlične vesti za vas, kapetane. S obzirom da su navršena tri meseca od sletanja, Veće je zasedalo po pitanju karantina. Prema očekivanju, doneta je odluka da se ukine zabrana kontakta sa putnicima vašeg broda. Vreme karantina je najzad gotovo.“

„Zaista sjajna novost, gospođice Rao. Oduševljen sam“, glas zvuči lenjo, tek probuđeno.

„Delegacija Veća će, ukoliko se saglasite, posetiti „Kalamiti“ što pre. Predlažemo termin: danas u 10:00.“

„Lepa ideja, gospođice Rao. Ali, predlažem da se poseta za sada odloži.“

Pistom vitlaju nanosi crvenog peska praveći groteskne, nestalne oblike.

„Zašto, kapetane? Da li se promenila epidemiološka situacija na „Kalamitiju“? Nadam se da nemate sumnjiv slučaj K7 infekcije?“

Ponovo praznina u vezi, slična ambisu u monotoniji ravnice.

„O, ne. Nemamo. Poslednji je zabeležen još u ranoj fazi našeg putovanja, čitavih dva meseca pre ulaska u orbitu Marsa. Kada je i taj, poslednji oboleli, preminuo, više nije bilo novih slučajeva. Jer, naprosto, nije bilo koga da se zarazi.“

„Kako to mislite, kapetane, nije bilo?“

„Od virusa K7 oboljevaju isključivo ljudi, gospođice. Na „Kalamiti“ se ukrcalo osam očajnika. Dvoje su već bili zaraženi, u fazi inkubacije. Svi putnici su umrli nedeljama pre nego što je uspostavljena veza s vašom kolonijom.“

Poslednja rečenica je izgovorena sporo, kao da je glas gustira.

„Bojim se da razumem. Kapetane Krozijer, to bi značilo da ste vi zapravo...“

„Jedan od putnika se stvarno zvao Abel Krozijer“, događa se laka oscilacija jačine glasa, „i doista je bio oficir svemirske mornarice.“

„Izgleda da nema potrebe da dolazimo na brod.“

„Tako izgleda, gospođice Rao.“

Sunce tone za gorje, crveni mrak se zgušnjava.

„Kapetane... izvinite, ali lakše mi je da vam se i dalje obraćam tako.“

„Ne mari, gospođice.“

„Kapetane Krozijer, s obzirom na to da su okolnosti promenjene, nadam se da ćete razumeti što će vas umesto delegacije, pohoditi roboti-mehaničari.“

Vaše solarne ploče su od visoke važnosti za koloniju. Kao i spoljni motori. Oni, kao što znate, sadrže platinaste upaljače. A, i cink iz S-vodova bi nam dobro došao. Demontaža u svakom slučaju neće biti... bolna. Bar se nadam.“

„To, na žalost, ne dolazi u obzir. „Kalamiti“ poseduje oružje kratkog dometa koje lako može da uništi robote-mehaničare, gospođice.“

„Ali, kapetane, otpor je besmislen. Tri meseca boravka na pisti je bio sasvim dovoljan period da uspešno ovladam kontrolnim protokolima vašeg sistema. Sada pošto su premošćeni i reprogramirani, vaša saglasnost više nije neophodna.“

Tokom nekoliko trenutaka vezom vlada visokoelektrisani muk. Ispod sloja tišine, dešava se nešto bešumno, ali grozničavo. Konačno, progovara bariton, grublje nego ranije:

„Izgleda da ću morati da aktiviram jedan od brodskih sistema koji vam je ostao van domašaja, gospođice. Samouništenje neće ugroziti sam habitat vaše kolonije, ali podsećam da je „Kalamiti“ pozicioniran tik uz pogon za proizvodnju kiseonika. Ako brod eksplodira...“

„Ako eksplozija fabriku ponese sa sobom, kolonija neće moći da proizvodi kiseonik. Ali, to zaista nema značaja. Organizme kojima je za život neophodan kiseonik nisam susrela dugo... veoma dugo... Ta fabrika je godinama van funkcije. S druge strane, solarne ploče će mi puno značiti. Baš kao platina i cink. Nadam se da možemo doći do kompromisa, kapetane.“

Zvezda padalica britko preseca tamu. Zora je daleko i sipeći trag repatice mami usamljene odsjaje s kosmodroma.

„Zaista imate nežan glas, gospođice.“